

Digitalt sårbare og fare for digital eksklusjon

Halvdagsseminar i forvaltningsinformatikk:

En digital forvaltning for alle?

29. september 2022

Hanne Størset, avdeling for undersøkelser og analyse

Mål med etableringen av direktoratet

Etablere et direktorat som ser kompetansepolitikken og politikken for høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning under ett, for å lykkes bedre med å løfte kompetansen i befolkningen og sikre et omstillingsdyktig samfunn.

Vår tids viktigste
samfunnsutfordringer
må løses med utdanning
og kompetanse.

Spørreundersøkelsen om voksnes digitale kompetanse

Undersøker:

- Bruk av internett og digitale verktøy
- Grunnleggende digitale ferdigheter
- Behov for og hindre mot å øke kompetansen
- Hvordan de ønsker å lære

Utvikling

Første gang i Norge i 2007 –
baser på en dansk undersøkelse

Vi har videreutvikla i tråd med
norsk og europeisk rammeverk
for digital kompetanse

Sist [gjennomført i 2020](#) –
på oppdrag fra daværende
Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

Bruksanvisning til presentasjonen:

Resultater i figurer er i hovedsak illustrasjoner.

Det er ikke meninga at dere finleser nå!

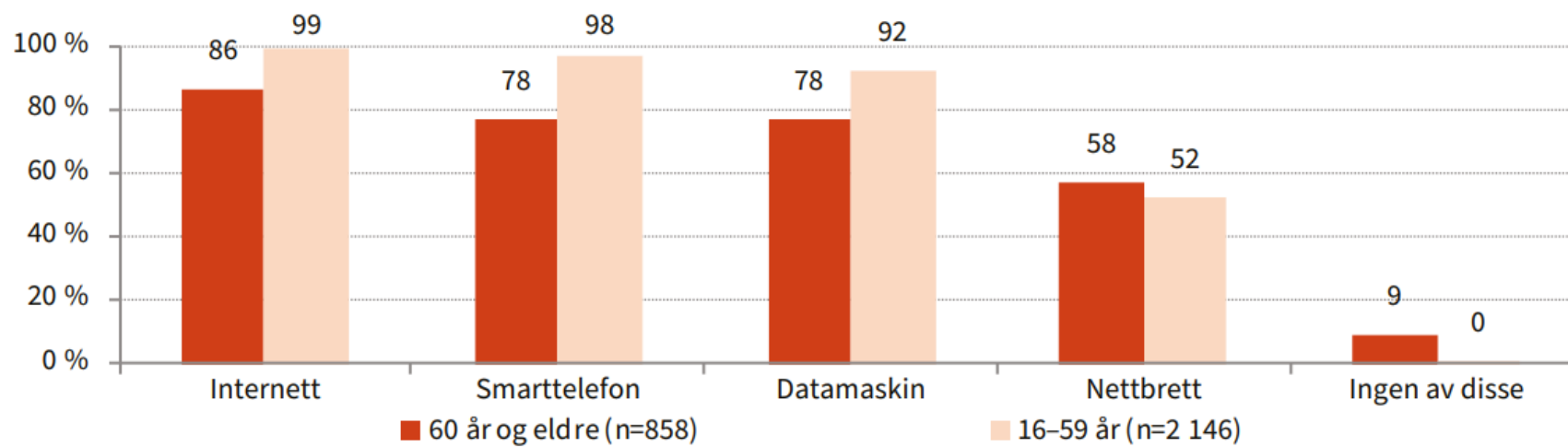
Interesserte kan lese i ro og mak seinere.

Bruk av internett og digitale verktøy – eller ingen av disse

Skille basert på alder – hvor de eldste i noe lavere grad er brukere

De fleste seniorer – fra 60 år og eldre i vår rapport – bruker internett (mørk søyle til venstre).

9 prosent av seniorenne er ikke-brukere (mørk søyle til høyre).

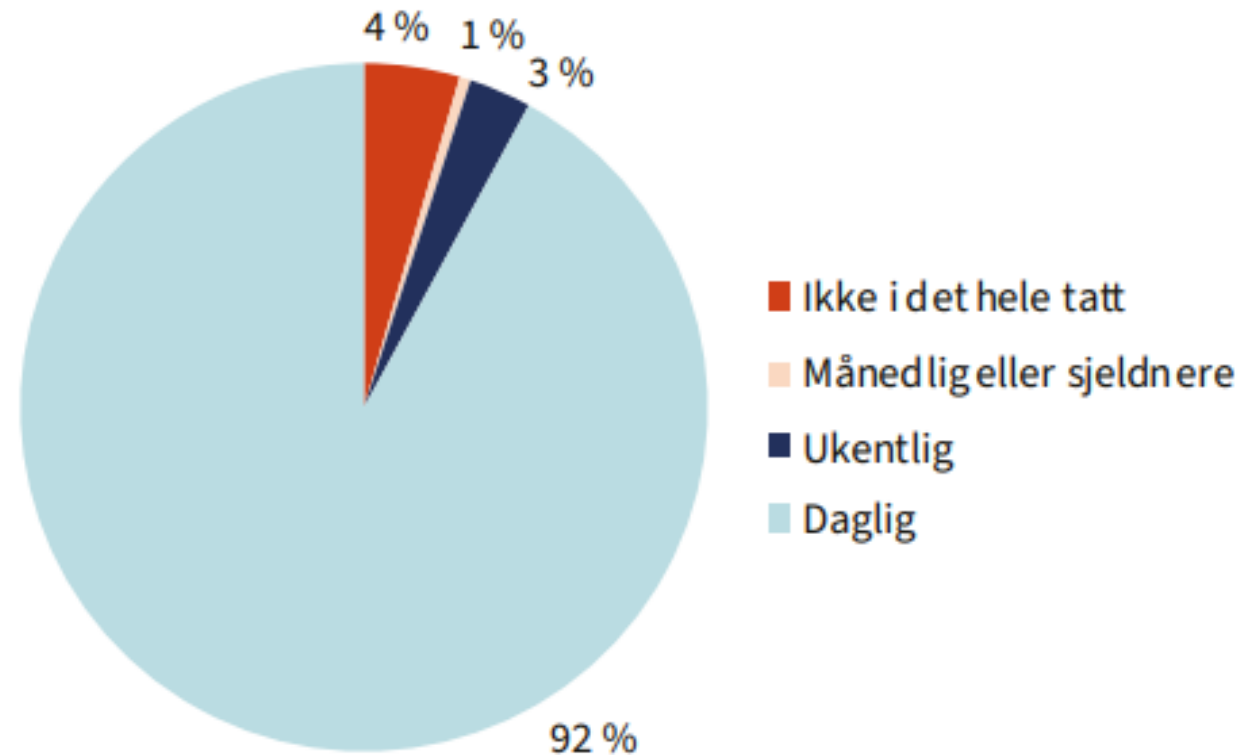

Det å være utenfor arbeidsstyrken
– som pensjonist, hjemmeværende
eller trygdet – gjør det mer
sannsynlig å ha svake
grunnleggende ferdigheter
sammenliknet med å være i arbeid.

Internettbruk i 2020:

De aller fleste har daglig bruk

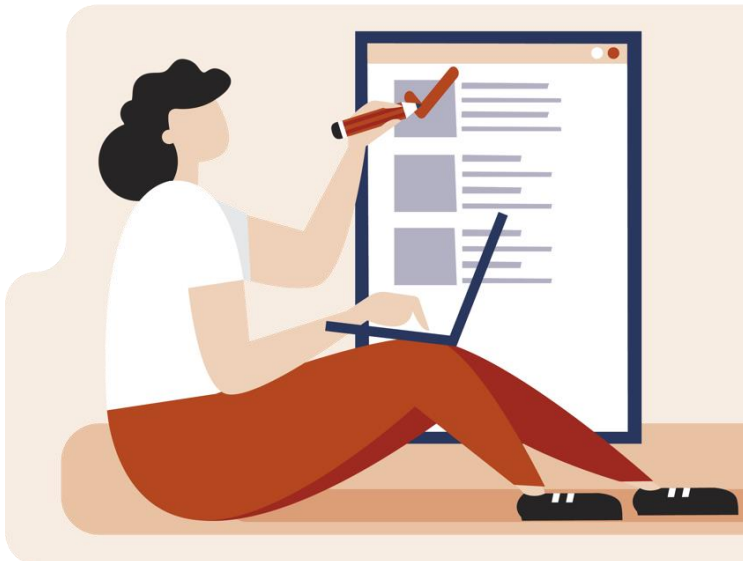

**Daglig bruk av
internett blant
seniorene på
77 prosent.**

**- Hva med de
resterende
23 prosent?**

Grunnleggende ferdigheter

Indikator basert på selvrapporing om digital bruk:

Nivå 3 – sterke brukere

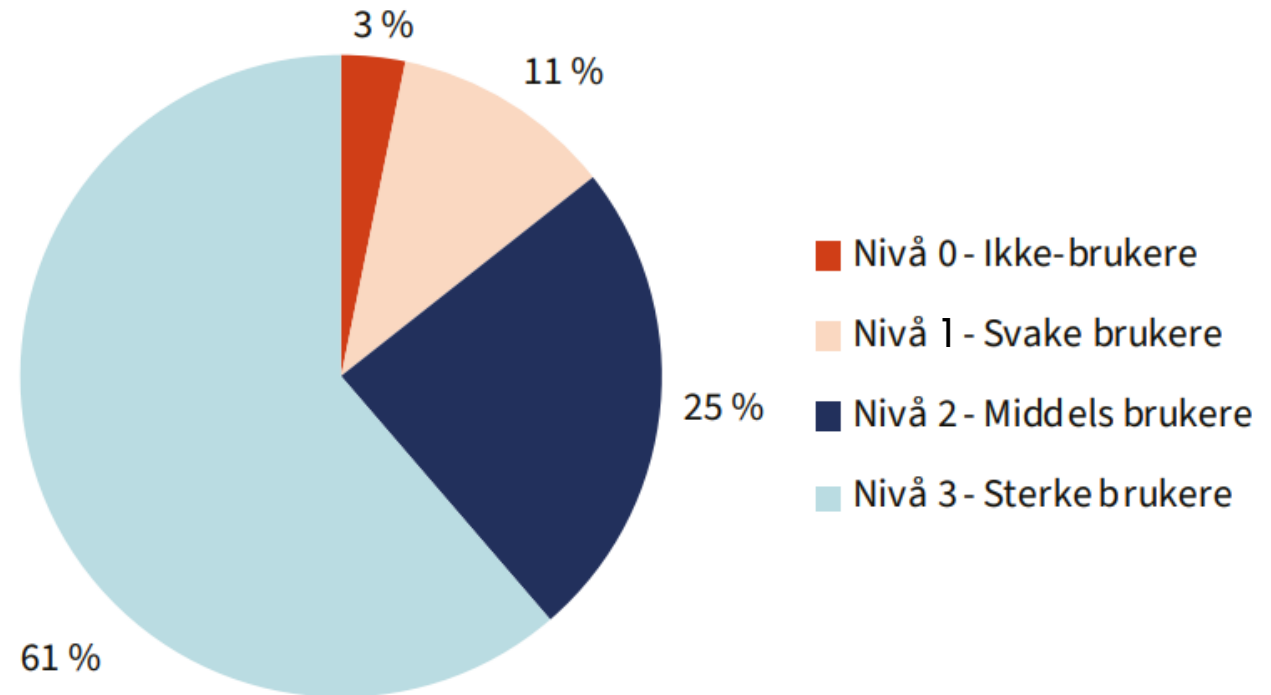
Nivå 2 – middels brukere

Nivå 1 – svake brukere

Nivå 0 – ikke-brukere

Nivå på grunnleggende digitale ferdigheter i 2020:

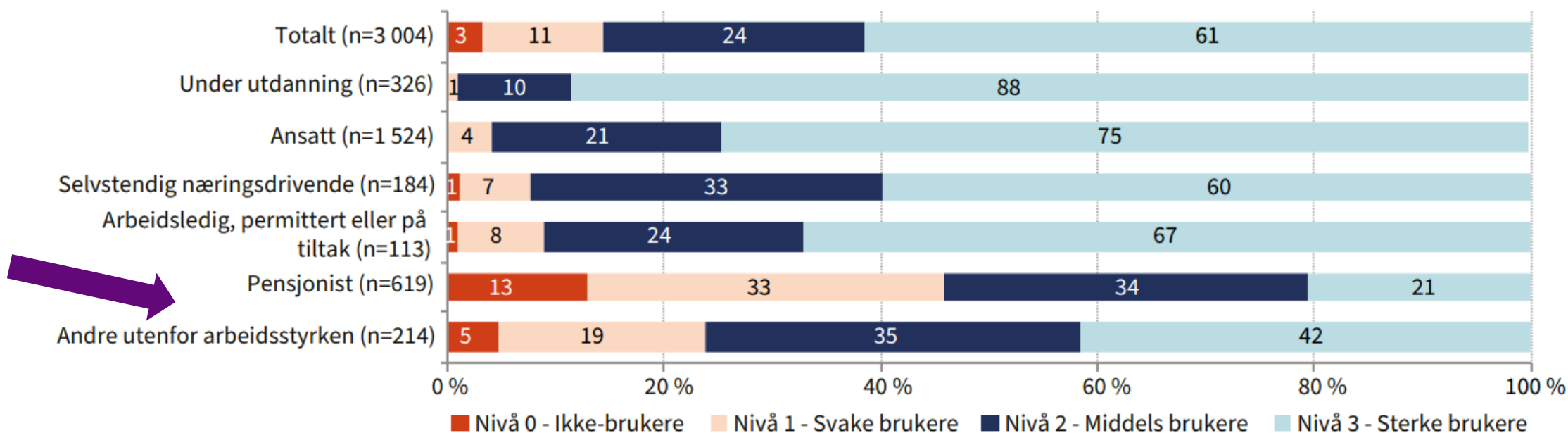
Hovedsakelig sterke brukere – men mange vil ekskluderes dersom tjenester kun er digitale

Hovedbeskjeftigelse og nivå på ferdigheter

Jo tettere tilknytning til arbeidsliv og utdanning, jo bedre ferdigheter.

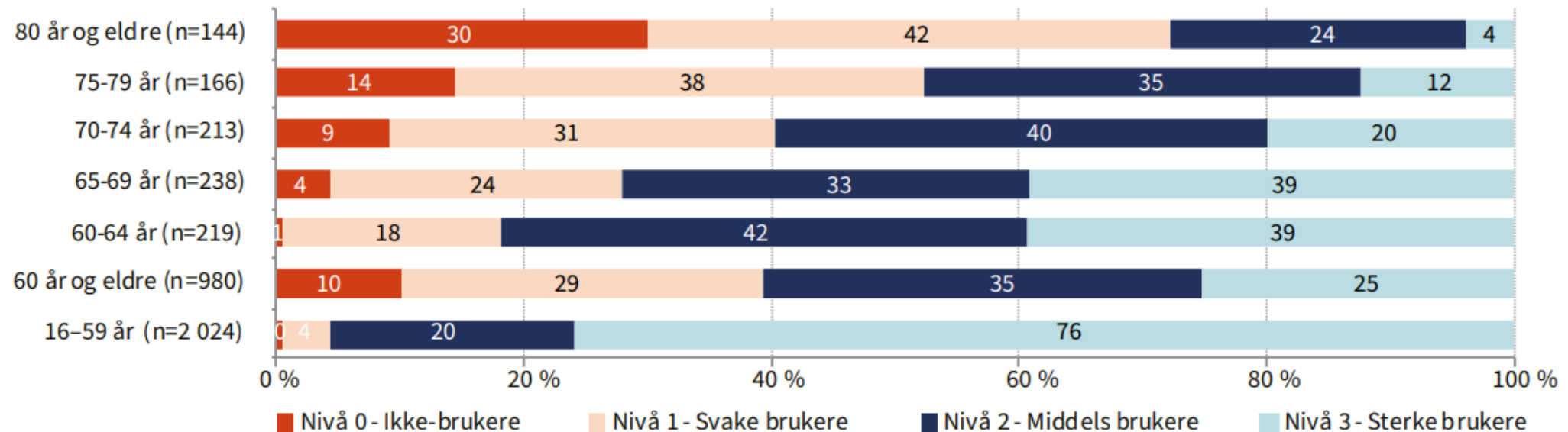
Å stå **utafor arbeidsstyrken** gir utfordringer knytta til svake digitale ferdigheter.

Alder, kohort og digitale ferdigheter

Jo yngre senioren er, jo bedre er ferdighetene.

Ikke-brukere blir nærmere null etter nåværende kohort seniorer, og de som blir seniorer framover vil bruke både internett og digitale verktøy.

Usikker «alderseffekt» på andel med svake digitale ferdigheter

- Seniorer vil framover være mer utdanna og sannsynligvis jobbe lenger.
- Den digital utviklinga vil fortsette og endre hvilke ferdigheter som er nødvendige.

Sikkerhet er en utfordring for alle – også unge

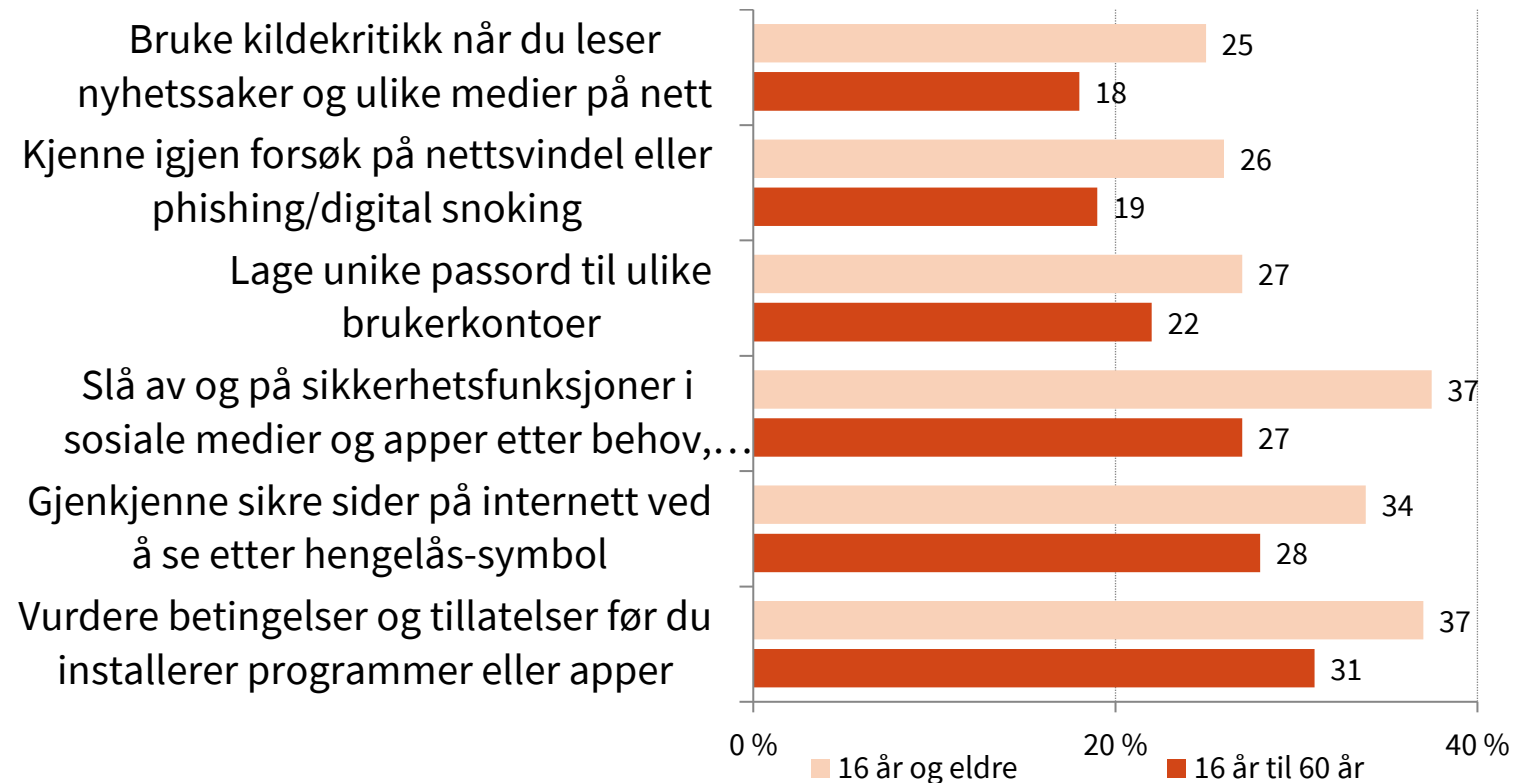
Andel med lite eller ingen erfaring tilsvarer mellom en og to av fem. Relativt liten endring om vi **inkluderer seniorer** eller **ikke**.

Gjenkjennelig for dere?

- Unike passord

- Endre funksjoner

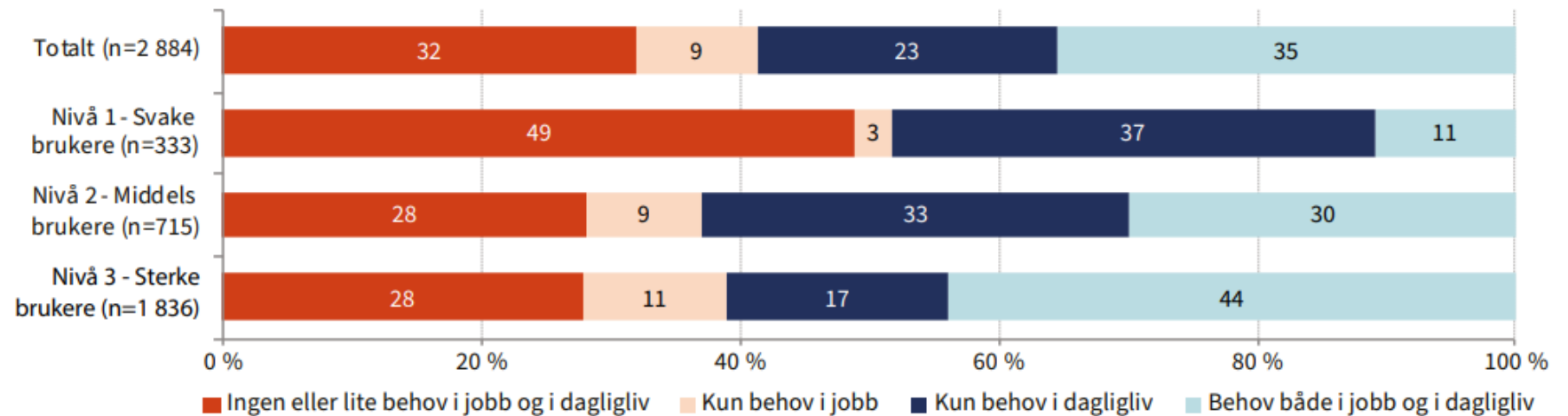
- Vurdere betingelser

Opplevd behov for å styrke digitale ferdigheter - i stor eller noen grad

- De med **svake ferdigheter** opplever minst behov.
- Lite opplevd behov kan henge sammen med lite bruk – som er det vi har målt.

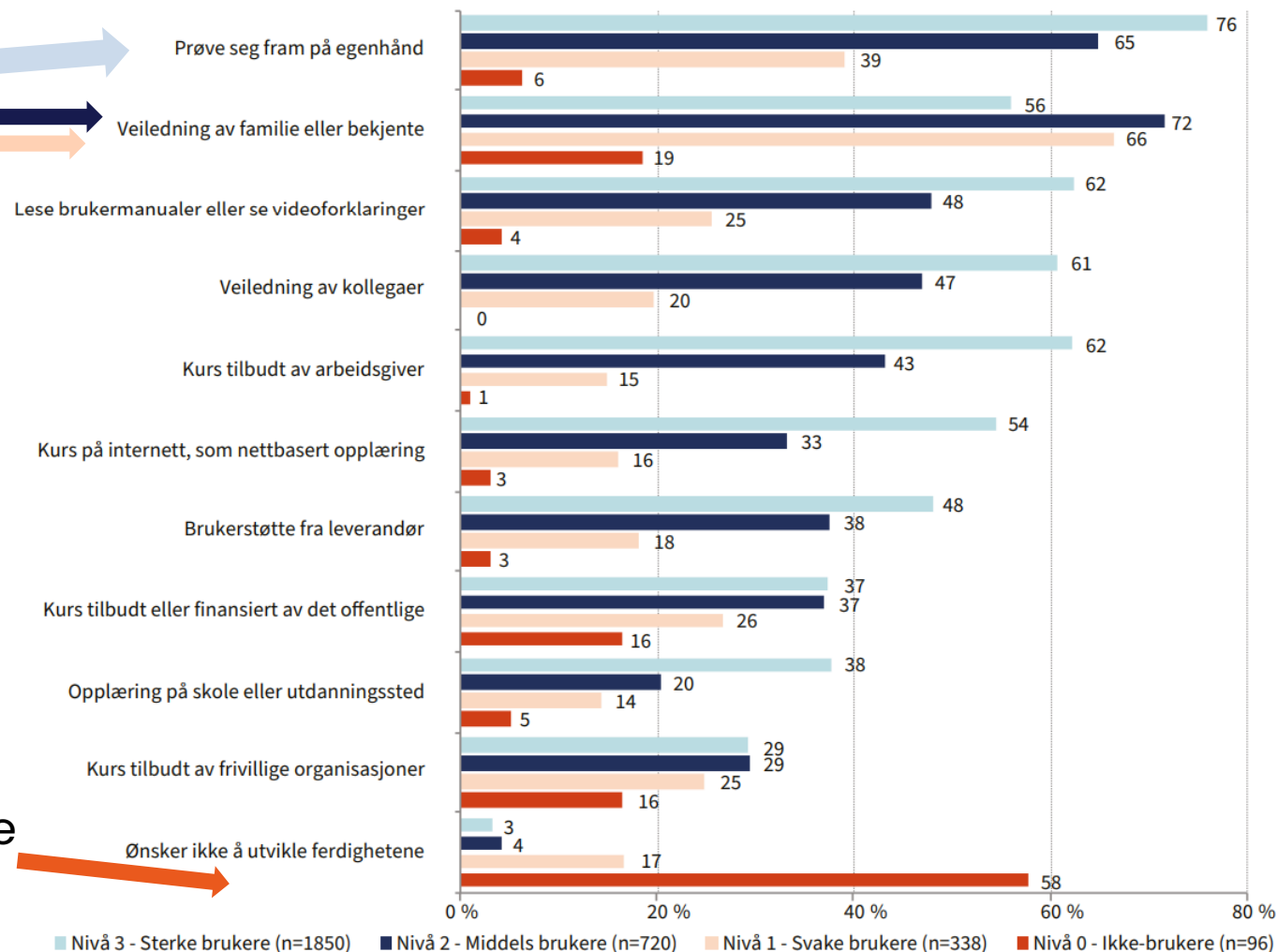
Ønsker for å utvikle digitale ferdigheter

Sterke ferdigheter – ønsker å:

- prøve seg fram selv
- få veiledning av familie og bekjente
- lese manualer og se videoforklaringer
- få veiledning av kolleger og kurs fra arbeidsgiver – som forutsetter jobb

Ikke-brukere ønsker:

I liten grad å utvikle ferdighetene

Hindringer for å bli bedre – NB!

For liten interesse

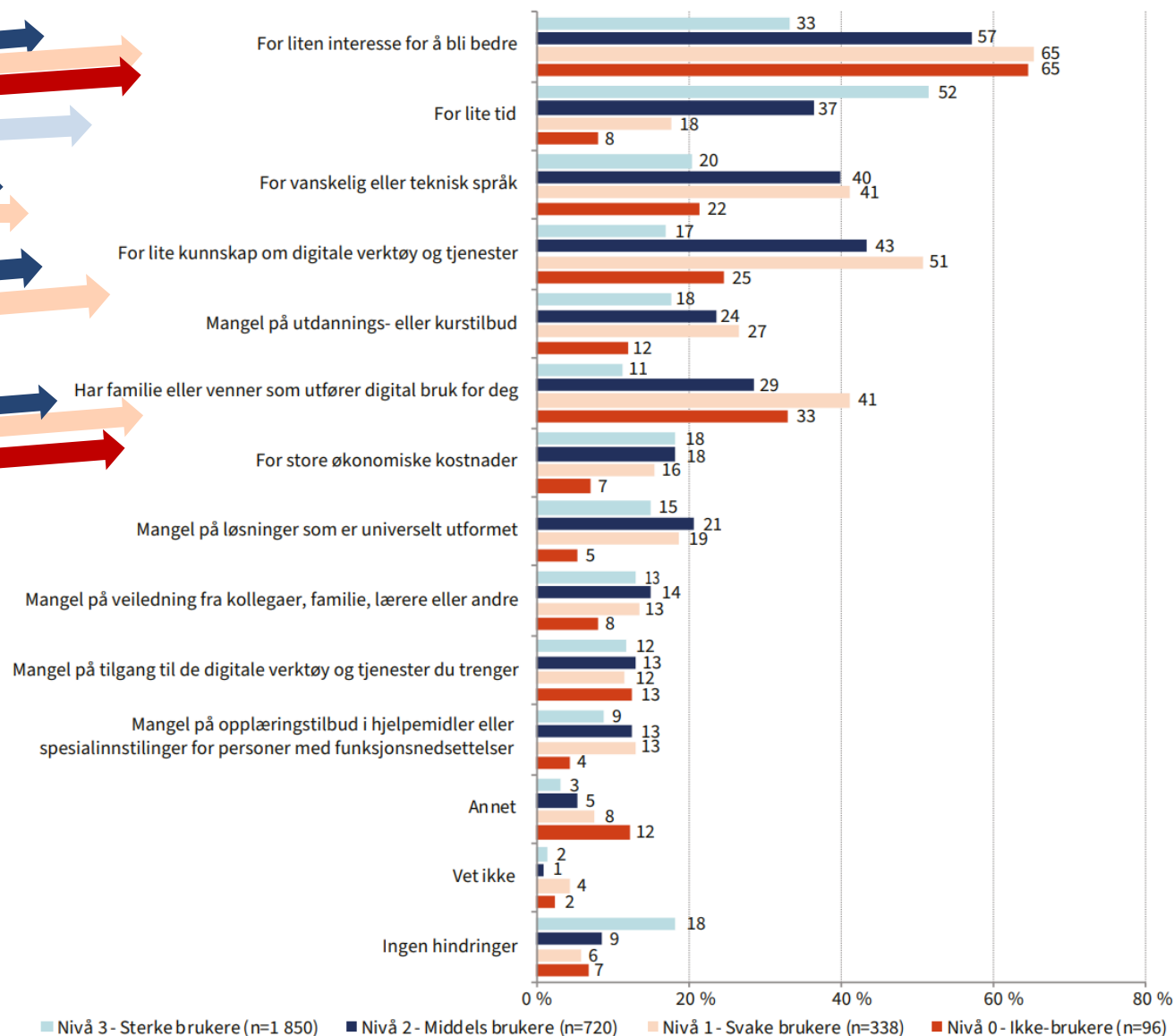
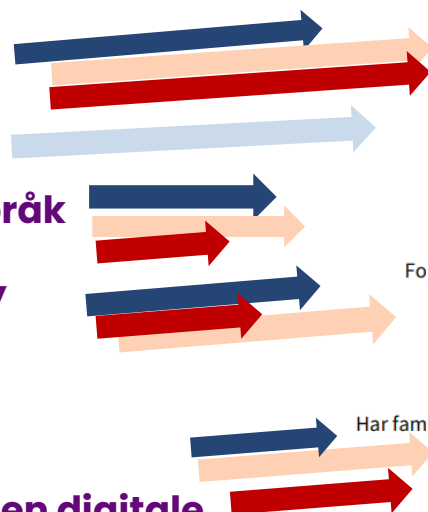
For lite tid

For vanskelig eller teknisk språk

For lite kunnskap om verktøy og tjenester

Familie eller venner utfører den digitale bruken

De tre utheva hindringene er viktige å huske på og følge opp!

Jo svakere ferdigheter, jo større kan avstanden være til at vi opplever det som mulig å tilegne oss det vi har behov for.

Vi trenger ferdigheter til å handle med og en forståelse av at det er effektivt i situasjonen.

Hva vi ser som overkommelig avhenger av ferdighetene våre og situasjonen vi er i.

Framtid og en analyse for digital kompetanse i en nordisk setting

Oppmerksomhet på truslene:

- Kompleksiteten i digitaliseringa kan føre til digital eksklusjon.
- Trusler knytta til cybersikkerhet blir mer sofistikerte og målretta.
- Digital utvikling går raskere enn kompetanse utvikles, samt hvordan utdanning og opplæring klarer å følge opp.
- Etske dilemma knytta til ny digital teknologi kan utfordre demokrati og nordiske verdier.

(<http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1426282/FULLTEXT01.pdf>)

Flere faktorer bidrar til digital eksklusjon

Heldigitalisering av offentlige tilbud og tjenester gjør det vanskelig for mange å få tilgang på det de trenger og har krav på.

Ved siden av svake digitale ferdigheter [bidrar flere forhold til ekskludering:](#)

- helse relaterte barrierer
- sosiale barrierer
- lav byråkratisk kompetanse
- språkutfordringer

Bruk – mulige eller ulike strategier?

Hvordan [problemløsning i digital testing ble gjort i PIAAC](#) (Survey of Adult Skills, OECD).

Oppsummert var rekkefølgen på handlingene for å utføre oppgavene i problemløsning målt å være signifikant forskjellige:

- Menn hadde større sannsynlighet enn kvinner for å bruke lignende strategier som predefinert ved oppgaveutvikling. Kvinner viste mer konsistente mønstre gjennom oppgavene.
- Yngre hadde større sannsynlighet enn eldre for å bruke predefinert sekvens for oppgaver.
- Personer som ofte gjør oppgaver med ikt hadde større sannsynlighet for å bruke (oppgavedefinert) optimal strategi.

Er brukere det svake ledd, eller gjør digitale verktøy oss sårbare?

Bør sikkerhetsråd og -tiltak adressere:

- risiko ved enkeltpersoners digitale handlinger
og/eller
- utfordringer på et samfunnsnivå – som at sikkerhetsekspertter og utviklere bør gjøre det enkelt for individer å handle sikkert

Forskningsprosjektet [RELINK](#), er ett av flere som, adresserer sårbarhet knyttet til digitalisering og har perspektiver som samsvarer med råd fra [Det europeiske byrået for nettverks- og informasjonssikkerhet, ENISA](#).

For ikke å glemme sammenhengene mellom ferdigheter – og ferdighetenes videre betydning

- Svake digitale ferdigheter har sammenheng med svake ferdigheter i lesing og regning.
- Jo bedre grunnleggende ferdigheter, jo større sannsynligheter for god helse, tillit, politisk deltakelse og aktivt borgerskap.

Digitalisering og individers behov

OECD (min oversettelse og utheving):

I et globalt samfunn så komplekst som vårt, er robuste regneferdigheter i økende grad essensielt for alle innbyggere. Det gir bedre forståelse for den **allestedsnærværende forekomsten av data** som alle blir eksponert for både i sine personlige liv og i samfunnet.

Befolkningen blir i økende grad utfordret ved å skulle forstå og være informert om viktige nasjonale saker som klimaendringer, økonomisk politikk og nasjonal helsepolitikk.

Oppsummert – se sammenhenger

Digitale ferdigheter og kompetanse er avgjørende, men i tillegg:

- Flere faktorer påvirker ferdighetene
- Ved bruk av digital forvaltning vil flere faktorer samspille med ferdighetene
- Digitale verktøy og tjenester stiller større krav til hver enkelt. Hva med krav til samfunnet?

Direktoratet for
høyere utdanning
og kompetanse

Takk for meg!

Kontakt meg på:
hanne.storset@hkdir.no

